

МЕЖДУНАРОДНЫЕ МЕХАНИЗМЫ СОЗДАНИЯ УСЛОВИЙ, СПОСОБСТВУЮЩИХ РАЗВИТИЮ ГОСУДАРСТВ

Якубовський С. О.,

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
завідувач кафедри світового господарства і міжнародних економічних
відносин, доктор економічних наук*

СПІВРОБІТНИЦТВО З МІЖНАРОДНИМИ ЕКОНОМІЧНИМИ СОЮЗАМИ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНИ, БЕЛАРУСІ ТА ВІРМЕНІЇ

У сучасному світі всі країни умовно поділені на дві групи: перша, - це країни, національні валюти яких використовуються у міжнародних розрахунках, можуть слугувати міжнародним резервним засобом і держави, які накопичили значні золотовалютні резерви (Китай, Росія, нафтодобувні країни Перської Затоки); друга, - країни, з неконвертованими національними валютами і з незначними обсягами золотовалютних резервів.

Країни з другої групи у зв'язку з майже неконтрольованим рухом міжнародного капіталу у глобалізованій світовій економіці позбавлені можливостей проводити власну грошово-кредитну політику без врахування інтересів країн першої категорії. При цьому в особливо скрутному становищі опинились країни, для яких є притаманним постійно від'ємний рахунок поточних операцій платіжного балансу.

Україна, Беларусь та Вірменія саме і належать до цієї групи держав, які за пострадянській період не спромоглися побудувати конкурентоспроможні національні господарства, що призвело до наявності в економіках постійно від'ємних поточних рахунків платіжних балансів і обумовило потрібність країн у зовнішньому фінансуванні.

З метою отримання зовнішнього фінансування зазначені країни протягом 2012-2013 років розглядали можливості приєднання до зони вільної торгівлі з ЄС або до Євразійського економічного союзу (ЄАЕС).

Республіка Беларусь із-за постійних політичних протиріч з ЄС та США одразу зробила вибір на користь ЄАЕС. Вірменія після довгих коливань наприкінці 2013 року теж вирішила приєднатись до ЄАЕС. Україна, як і Вірменія та Беларусь, в 2012-2013 роках розглядала питання про приєднання до ЄАЕС.

Однак через політичні розбіжності на початку 2014 року між Україною і Російською Федерацією і протестів значної частини населення, що виступали за інтеграцію країни з ЄС, Україна була змушена відмовитися від приєднання до ЄАЕС, підписавши 27 червня 2014 Угоду про Асоціацію з ЄС.

Метою даного дослідження є визначення динаміки поточного стану фінансової стійкості України, Беларусі і Вірменії та потреби їх зовнішнього фінансування для економічного розвитку.

Поточний стан фінансової стійкості країн оцінимо за відношенням чистої міжнародної інвестиційної позиції (ЧМІП) та обсягу зовнішнього боргу до ВВП. Саме ці показники є найбільш важливими для країн з неконвертованою національною валютою (для розвинутих країн більш вагомим є показник відношення державного боргу до ВВП).

Згідно розрахункам Україна вже знаходиться у групі країн з найбільш вразливою фінансовою системою: відношення її зовнішнього боргу (126,3 млрд. дол.) до ВВП за офіційним курсом Національного банку на 1 квітня 2015 року становило 189 % [Національний банк України. Звіт про міжнародну інвестиційну позицію та зовнішній борг країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63729>]. Відношення офіційної ЧМІП (-68,4 млрд. дол.) до ВВП України становить -102 %.

Разом з тим, якщо врахувати ЧМІП без готівкової валюти поза банківської системи, обсяг якої на 1 квітня 2015 р. сягнув 91,8 млрд. дол. (для порівняння – на 1 січня 2010 р. він дорівнював 60,8 млрд., на 1 квітня 2012 р. –

80,8 млрд.), відповідний показник складе – 239 %, що відносить державу до групи країн з надзвичайно високим рівнем залежності від зовнішніх інвесторів та кредиторів.

Відношення обсягів офіційних золотовалютних резервів та обсягів валютних депозитів в банках України до обсягів готівкової валюти, що знаходиться у тіньовому секторі, – 1 до 6 і 1 до 14, що є надзвичайно загрозливим для стабільного розвитку держави та її суверенітету.

Для Республіки Беларусь, незважаючи на постійно від’ємний поточний рахунок платіжного балансу (-4,96 млрд. дол. у 2008 році, -8,28 млрд. у 2010 р. і -5,09 млрд. у 2014), відношення зовнішнього боргу (40,1 млрд. дол.) до ВВП на 1 січня 2015 склало 52,8 %, а ЧМПП до ВВП – -57,2 %. При цьому, враховуючи, що обсяг готівкової валюти поза контролем держави є невеликим (трохи більше 64 млн. дол.), відношення реальної ЧМПП до ВВП Республіки Беларусь є менше 60 % [Міністерство фінансів Республіки Беларусь. Показники економічної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.gov.by/public_debt/pokazатели/].

ЧМПП Вірменії зменшувалася з -932 млн. дол. у 1999 році до -5,219 млрд. у 2009 і -7,88 млрд. на початок 2015 року. Аналогічна тенденція була властива і зовнішньому боргу країни - 1,381 млрд. дол. у 1999 році, 5,036 млрд. в 2009 і 8,452 млрд. дол. на початок 2015 року. В результаті на початку 2015 року відношення ЧМПП Вірменії до ВВП становило -71%, відношення зовнішнього боргу до ВВП - 76 %. Для порівняння на початку 2014 року відношення ЧМПП Вірменії до ВВП дорівнювало -113 %, відношення зовнішнього боргу до ВВП – 109 % [Central bank of Armenia. External Sector Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cba.am/en/SitePages/statexternalsector.aspx>].

Отже, результати аналізу фінансової стійкості України, Республік Беларусь та Вірменії свідчать про наступне. З трьох досліджених країн найбільша фінансова стійкість притаманна Республіці Беларусь, фінансова система якої знаходиться в значно меншій залежності від зовнішнього

кредитування в порівнянні з Україною та Вірменією. При цьому у керівництва Республіки Беларусь, на відміну від України та Вірменії, ще існує можливість проведення незалежної соціально-економічної політики без загрози зовнішнього дефолту.

Республіка Вірменія у зв'язку зі значними обсягами зовнішнього боргу та постійним дефіцитом поточного рахунку змушена розраховувати на зовнішнє фінансування, яке завдяки членству країни в ЄАЕС, надходить з Російської Федерація, яка, у свою чергу, під впливом міжнародних санкцій та падіння світових цін на нафту опинилась у скрутному становищі, що значно обмежує її можливості для виконання фінансових зобов'язань у межах ЄАЕС.

Разом з тим, слід зазначити, що після вступу Вірменії в ЄАЕС відбулося певне покращення відношення її ЧМІП та зовнішнього боргу до ВВП.

Таким чином, можна відзначити, що приєднання Республік Беларусь та Вірменії до Євразійського економічного союзу поки ще має позитивні наслідки для стійкості їх фінансових систем. Однак, у довгостроковому періоді головним результатом розвитку Республік Беларусь та Вірменії стане стан поточного рахунку їхніх платіжних балансів. І лише у випадку його суттєвого покращення можна бути констатувати загальний позитивний ефект від приєднання країн до Євразійського економічного союзу.

Показники фінансової стійкості України є набагато гіршими ніж у Беларусі та Вірменії, однак вона завдяки укладанню Угоди про Асоціацію з ЄС та співробітництвом з Міжнародним валютним фондом має можливість розраховувати на значно більшу фінансову підтримку. Разом з тим, отримання цих фінансових ресурсів для розвитку країни, на відміну від допомоги Росії, пов'язано не стільки з політичною підтримкою, що відбувається у межах ЄАЕС, а з проведенням радикальних економічних реформ.

І саме небажання чинного керівництва змінити економічну систему країни, насамперед у податковій сфері, здійснити реальні кроки по децентралізації (за прикладом Польщі) чи федералізації, – що буде ще кращім для розвитку країни (за прикладом Федеративної республіки Німеччини), може

стати перешкодою на шляху міжнародної фінансової допомоги, створенню умов для ефективного соціально-економічного розвитку та подальшого існування України як незалежної держави.

Вихренко К. П.,

*Одеська національна морська академія,
здобувач*

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ РИБАЛОК

Ключовою складовою рибальської галузі, промислового рибальства (рибальського сектору) та рибогосподарського комплексу в цілому є процеси видобування морських біоресурсів у форматі спеціально організованого судноплавства. Загальною тенденцією такого судноплавства стає перенесення його здійснення з прибережних ділянок держав у відкрите море та у виключні економічні зони інших держав. Варіативність форм та видів морського рибальства, відсутність оптимальної моделі організації відповідних процесів, поєднання комерційного інтересу та потреб продовольчої безпеки ускладнює завдання правового регулювання у цій сфері, зокрема на міжнародному рівні. Специфіка морського рибальства зумовлює особливості реалізації національної юрисдикції держави прапору щодо рибальських суден, що має істотні практичні відмінності від юрисдикції на торговельні судна.

Глобалізація морського рибальства актуалізує потребу врахування норм міжнародного права для праці в рибальському секторі. Традиційно найбільший вплив міжнародного права існував у сфері регламентації промислового лову у певних басейнах, що впливало на організацію праці на суднах. Діяльність у рибальському секторі традиційно мала міжнародну складову, втілену спочатку у двосторонніх договорах про торгівлю і мореплавання а пізніше – у басейнових угодах щодо обмежень лову певних видів морських біоресурсів. Держави досі прагнуть врегулювати значну кількість питань перебування